

- انر (Ener): هەر تشته کی کریت و پیس - ترسناک.
- انژه (Enje): نیسک.
- انفست (Enfest): ته قنی ته قنیپرکی، ته قنی داپیروشکی.
- انگ (Eng): زرکی تک - میشا هنگفینی - دۆب (دۆبا هنگفینی) - ئاڤا فیتی (عصاره) - بۆریکیت کوژ ته قنی هاتبنه چیکرن و دناڤ دیواری یانژی ل بن ئه ردی را بۆ شه گوهاستنا ئاڤی دهینه بکارئینان.
- انگار (Êngar): ههروه کی، ههچکو.
- انگاره (Êngarde): چیشانۆک - چیروک - سه هاتی.
- انگاز (Engaz): ئالاف.
- انگبین (Engubîn- Engebîn): هینگفین یانژی ههر تشته کی شرین.
- انگرده (Engurde): تلیا تری.
- انگروا (Engêrva): هه قشی. ههروه سا (زاغه و آغل) ژی دهینه بکارئینان.
- انگر مینو (Enger mînu): انگره مئین یوه: روحا خرابکار (ئه هریهن)، د ئایینی
- زه رده شتی دا ریبه ری خرابیی و نیشانا شهر و فه ساد و پیسی و سه روکانیا پویچی و کریتاهی و تاریاتی به.
- انگژ (Engzej): بیتر، مه ربیل.
- انگشت (Engušt): تیل، تل (تلین دهستی یان پتی).
- انگشت (Engêšt): رهژی.
- انگشتال (Engêstal): نه خوهش، نه ساخ.
- انگشتر (Enguštêr): گوستیرک.
- انگشت شمار (Engušt şumar): کیم (ته مهت تلین دهستا).
- انگشته (Engušte): مله یب.
- انگل (Engul): تلین دهستا.
- انگور (Engûr): تری؛ لی هه گهر نه گه هشتی بیت دبیزنی «غوره Xûrê».
- انگورستان (Engûrêstan): رهزی تری. ههروه سا (تاکستان، موستان، رزستان) ژی گه لهک لکارن.
- انگور فرنگی (Engûr ferengî): دری، تری ره شک.
- انگورک (Engûrek): بۆ بچویک کرنا تری دهینه گوتن - جوړه کی

- تہ قنپیرکایہ - بیبیک (بیبیکا چاچی).
انگوری (Engûrî): یا
 تری (مہ بہ ست ژئی ټو مہ یہ یا کوژ
 تری دھپتہ چیکرن) - یا
 باژیری (انگوریہ، انگورا، آنقرہ،
 آنکارا، پایتہ ختی تورکیا) کود
 کہ فن دا لقی باژیری جوڑہ کی
 شالا دہاتہ چیکرن و یا ناقدار بوو
 ب شالا ټہ نگوری.
- انگیختن (Engîxten):** لٹاندنا
 تشتہ کی ژ جہی وی - دانہ کاری -
 ناراندن.
- انگیزہ (Engîzê):** ټہ گہر، سہ بہ ب.
- انوشہ (Enûşe-ê):** نہ مـ،
 ہہ ردمی، ہہ ردم شین.
- انیران (Enîran):** ناچی فریشتہ کی
 یہ د ئایینی زہ ردم شتی دا کو
 وہ کیلہ ب ژن ئینانی - روژا سیہی
 یہ ژ ہمی ہہ یقین سالہ تافی -
 یچ نہ ئیرانی - ژ بلی ئیرانی.
- انیسان (Enîsan):** چیٹانوک -
 ٹاخفتنن درہ و بیہودہ.
- انین (Enîn):** گوزکی بچوبکی کوژ
 تہ قنی ہاتبتہ چیکرن.
- اوام (Evam):** دہین، قہر -
 رہنگ (لون).
اوباردن (Obarden): داعویران.
اودر (Evder): مام (برایی بایی).
اور (Ever): خہ بہر، جنیو، قہ سین
 کریت، فہ حش.
اورا (E-Uvra): کہ لہ.
اورمزد (Ormezd): کورتگری یا
 ٹاھورامہ زدا (خودایی ئیکانہ) -
 ناچی ستیرا موشتہری یہ - ناچی
 فریشتہ کی یہ - ناچی روژا ئیکتی
 یہ ژ ہمی ہہ یقین سالہ تافی.
 بو زانین ہہ روژہ کی ناچی خوہ
 ہہ بوویہ کو ټو ژی ټہ ټہ نہ:
 «اورمزد - وھمن - اردی بہشت -
 شہریور - سفندارمزد - خورداد -
 امرداد - دیبآدر - آدر - آبان -
 خیر - ماہ - تیر - گوش - دیبمہر -
 مہر - سروش - رشن - فروردین -
 ورہرام - رام - باد - دیبیدین - دین
 - ارد - اشتاد - آسمان - زامیاد -
 مانترسفند - انارام».
- اورنگ (Evreng):** تہخت (تہختی
 شاہینی) - عہقل و زانین -
 مہزنا تی و جوانی.
اوستام (Ostam): زین یان لغاچی
 ہہ سپی.

- اوشنگ (Evşeng):** رستا کو جلکا پیچ داددهن.
- اولنج (Olênc):** ئویشیی تری کو تلییین تری پیئفه نه مابن.
- اویارقلی (Evvarqulî):** ده به ننگ.
- اهتوخشی (Uhtûxuşî):** یان ژی اهنوخوشی: صنعه تکار.
- اهران (Ehram):** ته به رک.
- اهرم (Ehrum):** لهازه.
- اهمر (Ehmer):** طوری، تویری.
- اهوار (Ehvar):** سه رگه ردان، چه یران.
- ایاره (Eyare):** باز نک، ده سته بند.
- ایاز (Eyaz):** فینکه بایع کوب شهف دهیت.
- ایازی (Eyazî):** خیلی، پۆشی (پاتی ره شی کو ژنک ب سه ر چاقی خوه داددهن).
- ایتکین (Ît-Êytkîn):** خودانی خانی.
- ایتوک (Ît-Êytûk):** موژده، مزگینی.
- ایدر (Îder):** قییره، ل قییره - نوکه، نه، نهو، نهه.
- ایدون (Îdûn):** نوکه، ئەف ده مه - قییره - ئاها هو سا.
- ایر (Êyr):** قونیر و پرسکین هویر - ئالاقی گوهنیلایی زه لامی (کیر).
- ایرمان (Êyrman):** میهشان.
- ایزد (Îzed):** خودا.
- ایستادن (Îstaden):** راوه ستیان.
- ایشان (Îşan):** ئەو (جهناقئ کۆم بو که سین سیی یین نه دیار)، ههروه سا وهک ریزگرتن بو (جهناقئ کت بو که سی سیی یین نه دیار) ژی دهیت.
- ایمد (Eymed):** گیسن (جوتیار بو قلیب کرنا زه قیی بکار دئین).
- این (În):** ئەفه (جهناقئ نیشان دانئ بو نیزیکیی)، ئەف جهناقه هه کهر بیسته کۆم، بو مروشا دی (اینان) بکار ئین و هه کهر کۆما گیانه و هرا یان تشتا بیت دی (اینها) بکار ئین.
- ایوار (Êyvar- Êyvare):** ئیفار.
- ایواز (Êyvaz- Êyvaze):** خه ملاندی.

ب

جعفر: با جعفر، ابا سعید: با سعید و.....هتد).

با آفرین (Ba aferîn): ههژی پهسندانئ.

با ارز (Ba erz): گرانبها، هیترا، بهرئز.

باب (Bab): باب - ههژی، لایق، ب سهرقه - نسبت، حق، وهکی دبیتزن ب نسبت یان دهرهقا فلان تشتی، د فارسی دا دبیتزن (در باب فلان چیز) - بۆ پیشانی بکار دهیت بهرامبه (۶۰) شییست گهزایه.

بابا (Baba): باب، باپیر، پیره مپیر.

بابزن (Babzen): سیخا که بابا.

بابک (Babek): کورتکریا پهیشا

(باب) ه ئانکو بابئی بچوبک -

پهروهردده کهر - جهئ باوهریئ و

شول بنه جه.

ب (Ba): تیپا دووی یه ژئه لفا بییا

زمانئ فارسی. هندهک جارا دهیتته

گوهارتن بۆ تیپا (و)، وهکی:

(باز: واز = شه کری. یان آب: آو

= ئاڤ)، و هندهک جارا دبته

(ف)، وهکی: (ابزار: افزار =

ئالاف)، و ل هندهک جهان دبته

(م)، وهکی: (غژب: غژم = لبا

تری) - ل دهستپیکا کارئ فه رمان

ژی دهیت، وهکی: (برو: هه ره).

با (Ba): ئامرازئ په یوه ندیی

یه (دگهل) - کورتکریا پهیشا

(باد) ه؛ ئانکو: بی، بیت،

وهکی (زنده با: ساخ بی، هه

بژی) - پیشگره که د زمانئ کوردی

دا بهرام بهر (ب) ه، وهکی:

(باهنر «ب هونهر»، با ادب «ب

ئه ده ب» و.....هتد) - کورتکریا

(ابا) یا عه ره بی، وهکی: (ابا

- بابو (**Babû**): کورتکریا پدیشا (باب) ه ئانکو بابی بچویک - دهر ویش یان مه زنجی دهر ویشا.
- بابوته (**Babûte-ê**): گوزکی پری ئاش.
- بابیزان (**Babîzan**): باوه شینک.
- باتره (**Batere-ê**): دهف - بازنه.
- باتنگان (**Batêngan**): باجانره شک.
- باج (**Bac**): باج، خوبک - گوتار - ئیک ژ مه راسیمیت ئولی یین زهرده شتی یا - تارباتی و بی دهنگی ل دهمی ده ستپیکرنا مه راسیمه کا ئولی - ههروه سا ئه و دوعایین کو هیدی و لبن لیثاقه دخوبن - ناقتی ئیک ژ نقیژین زهرده شتی «سروش باج» ه ئانکو گوتنا سرروش؛ ئه و ژی دهمی سپیدی ژ خه و رادبن و پشتی ده ست و رویین خوه دشون قی نقیژنی بجه دئین.
- باجریزه (**Bacurbuze-ê**): ههژی - کهسی کو بشیت سه رپهرشتی یا هنده کین دی بکه ت.
- باخت (**Baxt**): دؤرا (خساره ت بو).
- باختر (**Baxter**): روژتاڤا، په هله قی یا بو (باکور) بکار دئینان.
- باخه (**Baxe-ê**): کوبسه له.
- باد (**Bad**): با (هه وایی کو بلقلقت). - وهرمتنا جهه کی ژ له شی لده می ئلتیهایی - دفنبلندی (غرور) - بو دوعایی بکار دهیت ب ئانکوبا «بی»، وهکی: (زنده باد: ساخ بی، ساخ بت، هه ر هه بت، هه ر بژیت).
- باداباد (**Badabad**): لشوینا قی رستی دهیت: (چ دقه ومیت بلا بقه ومیت).
- بادافراه (**Badefrah**): سزا.
- بادام (**Badam**): باهیث.
- بادام بن (**Badam bun**): دارا باهیثی.
- بادام سیاه (**Badamê siyah**): درکه یه بو چاقی دلبرئی.
- بادبان (**Badban**): ئه و خیشه تا کو دئیخنه به له ما دا بلقلقت، بعهره بی دبیتنی (شراع).
- باد بدست (**Bad bêdest**): درکه یه بو مروقی رویت و ده ستقاله و بن شول.
- بادبر (**Badber**): درکه یه بو مروقی مه دحوک و چوژی نه ئیت.

هەر رۆژ). بادزن (Badzen): باوه‌ش‌سینک و پانکه.	باد بروت (Badê burût): درکه‌یه بو‌که‌سی کوژ بلی خوه‌که‌سی نه‌بینت (خوه‌گه‌له‌ک مه‌زن دبینت).
بادسار (Badsar): عاقل سڤک - وه‌کی بای (مه‌به‌ست ژئ بو‌چوونئ).	بادبز (Badbez): پایبیز (وه‌رزئ پایبیزئ).
بادسنج (Badsenc): درکه‌یه بو‌که‌سی کو د هزرا دا دگه‌هته نارمانجین خوه - ئالافه‌که کو پلا له‌زاتی یا بای دیار دکه‌ت و بعهره‌بی دبیتزئ (میزان الریاح).	بادپا (Badpa): درکه‌یه بو‌ب حیل ریشه‌چوونئ (پتر بو‌هه‌سپی بکار ده‌یت).
بادکنک (Badkunek): پفدانک - میزدانک، میزدانک (مثانه).	بادپیما (Bad pëyma): بنیره بادپا - بو‌مرۆقئ بیکار و مفلس و دره‌وکه‌ر و پرپیژ ژئ لکاره.
باد گند (Badê gund): ئیشا «فتق»، وهرمتنا کو دکه‌فته گونا.	بادخیز (Badxîz): جهئ کو گه‌له‌ک با لی به‌یت.
بادل (Badêl): دلپیر، دلاوهر، عه‌گید، میترخاس.	باد دار (Bad dar): وهرمتی - درکه‌یه بو‌مرۆقئ خوه‌مه‌زن بکه‌ت - هه‌روه‌سا کارئ فه‌رمانه و ئانکو: وه‌سا هزر بکه‌کو بایه. یان ژئ: چو هزرا ژئ نه‌که.
بادنجان (Badêncan): باجانره‌شک.	باد دست (Bad dest): که‌سی کو گه‌له‌ک پارا سه‌رف بکه‌ت.
بادنا (Badnema): ئالافه‌که کو دادنه د رتیا بای دا، دا بزنان کا با ژ کبیر ره‌خی فه‌ده‌یت.	بادرم (Badrem-rum): بی‌هوده - بی‌کارتیکرن - فه‌مای.
باد نوروز (Badê nûrûz): بایئ بهاری - ناقئ ئاوازه‌کا موزیکه یه.	بادرو (Badro): خانیی هاقینی کو هه‌رچوار ره‌خین وی با تیرا بیت و بچیت.
بادوود (Bado bûd):	بادروزه (Badrûzê): هه‌رۆک (یی)

باردار (Bardar): دارا ب بهر -

ژنکا ب تشت (حال) - گیانه وهری
ناقر.

باردیج (Bardîç): داره کی دریش کو

ریتاله کا پهروکی ب سهری وی
فه دکهن و وی پهروکی تهر دکهن و
ته نویری پی پاقژ دکهن.

بارک (Barêk): کورتکری یا

(باریک)، نانکو زراف.

بارکش (Barkêş): باربه (حمال)،

ههروه سا بو گیانه وهری و عه ره بانئ
و ترومبیلئ ژئ دهیت بین کو
باری بکیشن.

بارکش (Barkeş): خه مگین،

خه مخور، خه مدار.

بارگاه (Bargah): ژ دو پهیشین

(بار = روخسه ت) و (گاه =
پاشگری جهی، جه) پیکهاتی به،
ژیکرا نانکو ئه و جهی کو شاه
روخسه تی بده ته خه لکی کو وی
لی بینن.. لقی داوی ئه ف په یقه
هه ر ب قئ نانکو بی د ناف مه
کورد ا ژئ دا په یدا بوویه، لی ئه م
(باره گه) بلینف دکین.

بارگین (Bargîn): هه ر تشتئ کو

ثاقئ تیدا یان ل پشت خرچه

د فنبندی (غرور).

بادوید (Bado bîd): بی سوود،

بی مفا، بیهوده.

باده (Bade-ê): مهی.

باده پرست (Badê perest):

مه یقه خۆر - مهی په رتیس.

بار (Bar): (بار) ه لگرتنی -

بچویک د زکی ده یکی دا - بهری
دارئ (فیقی) - سفر یان هه ر
که ره ستئ کانی کو ب زیری یان
زیقی هاتبسته طام دان - کیمیایا
کو ب زه قی و هردکهن - جار،
که ره ت (ئیک جار، دو که ره ت) -
بو مه زناهیئ دگهل نا قیئ خودئ
دئیت کو کورتکریا (باری) یا
عه ره بی به، وه کی (باراله - باری
تعالی) - روخسه ت، ئزنه، ئانه ه
- پاشگره و نانکویا کنار و تثباتی
یان م شسه ییئ دده ت،
وه کی (جویبار، رودبار) - ههروه سا
هاتیه ژ «باریدن - بارین»، وه کی
(اشکبار: روژدک ریژ، خونبار:
خوین ریژ).

باراه (Barah): که سی کول رییه کا

راست بچت - ب وژدان.

بارجامه (Barcamê): جهال - تیپ.

بکهن، وهکی: سکر، چال.

بارو (Barû): دیواری کسه لهی،

شویرهه.

باروا (Bareva): ههژی، ب سه رهقه،

لایق.

بارور (Barver): بنیره (باردار).

باره (Bare-ê): ههسپ - تهرز و

شیواز - ب نسبهت، دهرهق (ب

نسبهت فلان تشتی یان دهرهق

فلان تشتی) - جار، کههت -

پاشگره و ئانکویا ههژی کرنی

ددهت، وهکی: (زنباره = کهسی کو

ههژی ژنکا دکهت. شاعر باره =

کهسی کو ههژی هوزانثانا بکهت).

بارهبند (Barê bend): گوژ، جهی

کو ههسپا لی گری بدهن.

باریدن (Barîden): باران - گژلوک

- بارین - به فر بارین.

باریک (Barîk): نازک - له غه -

زراف.

باریک بین (Barîk bîn): زیرهک،

هوشیار.

باز (Baz): پیشگره و ئانکویا وی

ب وی په یقی شه گریدایه یا کو بو

دبسته پیشگر، وهکی (باز آمدن =

هاتنه شه، باز آوردن = بینانه شه،

بازیافتن = دیتنه شه) - کاری

فهرمانه ژ (باختن = دؤراندن) -

ئانکویا دؤراندی یان یاریکه

ددهت وهکی لدویف هندهک په یقا

دهیت، وهکی: (جان باز = کهسی

کو گیانی خواه گوری تشته کی یان

کهسه کی یان نارمانج و دؤزه کی

بکهت، سرباز = ئه و کهسی کو ژ

بو خاترا تشته کی یان کهسه کی

سه ری خواه ژ دهست بدهت؛ حقه باز

= کهسی کو یاریا ب حیلا

دکهت (حیله کهر)، کبوتر باز =

کهسی کو یاریا ب کوترکا دکهت -

شه کری (دژی گرتی) - بازی (ناقی

فرنده کی نیچیری یه) - ژ سه ری

تبلا تا نه نیشکی.

بازار (Bazar): بازار، سوپک (جهی

کرین و فروتن تشتا)، ههروه سا بو

قه یسه ری ژی دهیت.

بازارگان (Bazargan):

بازرگان (تجار)؛ هه ژ قی په یقی

یه: (بازرگانی = تجارة).

بازآورد (Bazaverd): خه لات (ئه و

خه لاتین کو لده می کهسه کی ژ

وه غه ره کی بزقریته شه، بو هه قال و

نیاسین خواه بینیت)، (ره آورد،

بازرستن (Bazresten): نازادبوون،
رزگاربوون، قورتال بوون،
فهرهستن.

بازماندن (Bazmanden): د جه
دا مان - پاشقه مان - وهستیان.

بازنشستن (Baznêstesten):
روینشتن، خوه دانه پاش ژ کاری؛
ههر ژ قئی په یقئی یه: (بازنشسته
= خانه نشین).

بازو (Bazû): زهند (ژ ملی تا
ئه نیشکی).

بازودادن (Bazû daden): درک یه
ژ هاریکاری کرنی.

بازوله (Bazûle-ê): جه نجهر.

بازه (Baze-ê): قسه کوری -
گه لی (ناقبه را دو چیا یا) - ناقبه را
دو دیوارا، یان ژ ی پانی یا کولانی
- د زاراوی جوتیاری دا سنوری کو
دو زهقی یا یان دو لاتکا ژتیک
جودا کهت.

بازهشتن (Bazhêstesten): نازادکرن،
لی گه ران (به لا خوه ژتفه کرن).

بازی (Bazî): یاری، گه مه.

بازیگوش (Bazîgûş): ترانه کهر،
کسه سی کو ههردهم هه ز ژ یاریا
بکهت.

سوغات، ارمغان و پیشکش) د
زمانی فارسی دا پتر لکارن.

بازپرس (Bazpurs):

پرسیارکهر (کارمه ندی ریشه به ریبن
پولیسایان دادگه هی ده می کو
گونه هباری پرسیارپیچ دکهن).

بازپس (Bazpes): ل په ی، لدویف.

بازپیچ (Bazpîç): نه و زرزرکین کو
بهنداڤ سه ری بچوبیکی فه دکهن
ده می دلاندکی دا، دا بۆ خوه یاریا
پی بکهت.

بازجو (Bazcû): فه کوله ر (کسه سی کو
ژ تالیی دهوله تی قسه ل
ئه شکه راکرنا هندهک نه په نی یا
بگه ریبت).

بازداشت (Bazdaît): ریگری -
گرتن. ههر ژ قئی په یقئی یه:
(بازداشت کردن = زیندان کرن).

بازدم (Bazdem): هه وایی کو
مرۆڤ یان گیانه وهر هلدکی شیت
دبیژنی (دم = dem)، و نه ڤ
هه وایه ده می کو دهرده که قیته ژ
دهرقه دبیژنی (بازدم).

بازدید (Bazdîd):
سه ره دان (دیدار کرن).

بازرس (Bazres): چاقدیر.

سهر ب باژتيری «سبزوار» څه .
باشگاه (Başgah): حه وشه ک يان
 تالاره کی مه زن کو خه لکه ک لي
 خرقه ببیت، چ بو وه رزشکرنی بیت
 يان ژي بو يار يکرنی و
 بيهنقه دانتي، لي نوکه پتر بو
 ياريگه ها وه رزشي دهپته بکارين .
باشنگ (Başeng): ئوبشپي تری
 يي هلاويستی ب دارميوي څه (چ
 هشک بت، چ هپشتا يي ته ر بت)
 - خياري مه زن کو جوتیاری
 هلگرتبیت بو توفی .
باشنگان (Başengan): شپقا خيار
 و گوندورا و تشتين ژ څي رهنگي،
 ههروه سا (جاليز و پاليز و باغتره)
 ژي دهينه بکارئيبان .
باغچ (Baxeç): بييسيره (تري نيښ
 گه هشتي) .
باغچه (Baxçe): باغي بچوبک .
**باغ سیاوشان (Baxê Siya-
 vuşan):** ناڅي ناوازه کا موزيکا
 که څنا ئيراني يه .
باغ شهریار (Baxê Şehriyar):
 ناڅي ناوازه کا موزيکا که څنا
 ئيراني يه .
باغ شیرين (Baxê Şîrîn): ناڅي

باژرنګ (Bajreng): بهرگليسکي
 بچوبکا - زه خمه (يپن کوژنک
 بسهر مه مکين خوه دادگرن) .
باستار (Bastar): د کوردي دال
 شوي نا «فلان» دهيت، فارس
 دپيژن: (باستار و بيستار) و ئه م
 دپيژن: (فلان و بيهشان) .
باستان (Bastan): که څن - بوړی -
 دپرين .
باستان شناس (Bastan şenas):
 شوينوارناس .
باسره (Basere-ê): زه څي يا
 به ره هڅ بو چاندني .
باسک (Basuk): باوشکين خه وي،
 (خميازه، دهن دره، فاژ، فاژ،
 پاسک، پاشک) ژي لکارن .
با سنگ (Ba seng): ب سه نگ،
 ب قيمه ت، گرانبا .
باسواد (Ba sevad): ئه و که سي کو
 بزانت بخوبنت و بنڅيست،
 خوبنده وار .
باشام (Başam): په رده .
باشامه (Başame-ê): عه با -
 دهر سوکا ژنکا .
باشتن (Baştin): فيقيي کوژ داري
 هاتبيسته چين - ناڅي گونده کی يه